

Kulturen och ny teknik

1993-06-02

■ Varken boken eller tidningen kommer att försvinna men får andra roller i framtiden när den nya elektroniska tekniken tagit över. Det skriver **ÖRJAN KÄRRSGÅRD**, Linköping, initiativtagare till de multi-mediatekniska konferenser som hållits i Linköping 1989, 1990 och 1992. Han kommenterar ett inlägg av Sven Löfveberg den 8 maj. Rolf Ejvegård skrev i ämnet den 8 och 10 april.

I ETT INLÄGG, "Motstå teknikens inferno", försvarar Sven Löfveberg boken och det tryckta ordet och förfasar sig över den elektroniska utvecklingen.

All teknik möter motstånd. Så var det även med den tryckta boken som också är teknik, fast 500 år gammal. Den katolska kyrkan var motståndare till fri bokutgivning eftersom då även dåliga böcker skulle kunna tryckas och läsas. Dessutom var väl kyrkan rädd att förlora sin makt, vilket också var en befogad farhåga.

Motståndarna till boken hävdade också att av böcker blev man "blek och sjuk". De skulle leda till att folk drog sig undan från gemenskapen och det levande samtalet.

Ny generation

Även själva skrivkonsten har haft sina belackare. Sokrates förfäradades över hur mycket kunskap som går förlorad när man försöker skriva ner den. Självt skrev han ingenting. En-

dat genom muntliga samtal med sina elever kunde kunskap utvecklas och traderas ansåg han.

Odysseen och de gamla isländska sagorna hade ju också en helt annan form i muntlig tradition än som vi känner dem. De gamla sagoberättarna anpassade sin historia efter åhörarna. Vissa berättarkvällar fick Odyssevs uppleva vissa sker, andra kvällar helt andra äventyr. Först i bokens linjära form blev äventyren en, omöjligt lång, fast sekvens.

I elektroniska medier är vi inte låsta till bokens linjära struktur utan kan faktiskt åter skapa något av den ömsesidighet som rådde mellan sagoberättare och åhörare. Nya spännande former av kollektivt kulturellt skapande, där gränserna mellan författare och läsare suddas ut och växelverkar med varandra blir möjliga. Detta borde vara en utmaning för svenska kreatörer.

En ny generation växer upp som har en helt annan inställning än den Sven Löfveberg representerar, en generation som köpt Nintendospel för tio gånger mera pengar än vad man lagt ut på Astrid Lindgrens böcker.

Nya roller

Bra Böcker är ett exempel på ett svenskt bokförlag som inte lyckats "motstå teknikens inferno" utan satsar på utgivning av levande böcker på CD-skivor, dvs i multimedial form med ljud och video förutom text och bild. Man får då möjligheten att till exempel kunna höra hur fåglar

låter och se hur de flyger. (Att trycka ljud och film på papper är rätt svårt!)

Utvecklingen av CD-titlarna har man tyvärr lagt utomlands eftersom man inte hittat tillräcklig kompetens i Sverige. Jag tycker det är synd att inte flera kreatörer och författare i Sverige intresserar sig för nya medier.

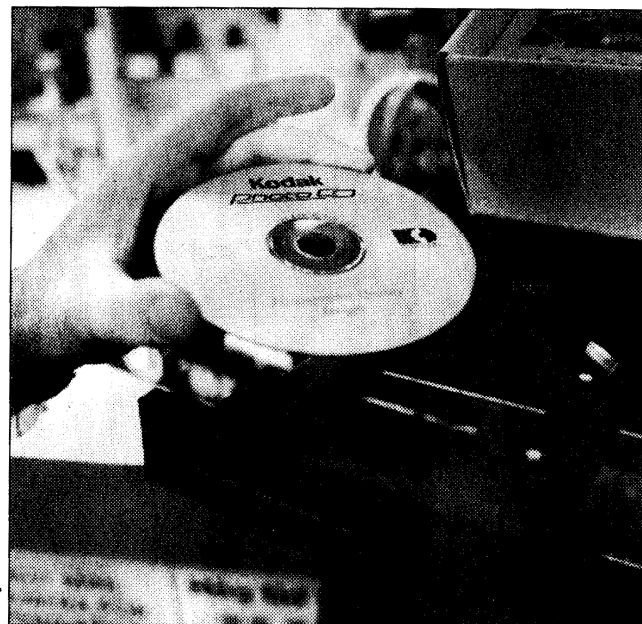
Varken boken eller tidningen kommer att ersättas eller försvinna men får nya roller i framtiden. Elektroniska medier, TV är ett av dem, spelar en annan roll på en annan spelplan. Äpplen låter sig inte direkt jämföras med päron, men båda går att äta.

Ny infrastruktur

Vad det ytterst handlar om är en ny infrastruktur i det efterindustriella samhället. "80 mister postjobb", läser jag i ÖC. Detta beror bland annat på att postvolymen minskar från företagen som skickar elektroniska fax i stället för brev.

I boken "Gutenbergsgalaxen", som Marshall McLuhan skrev på 60-talet, hävdas att det var boktryckarkonsten, konsten att upprepa i serier, som gav upphov till det industriella samhället. Elektroniska medier skapar förutsättningen för ett helt annat samhälle och kommer att radera de industriella hierarkiska och linjära strukturerna, menade han. Mediet i sig påverkar samhället och individen oberoende av vad innehållet är.

Bill Clinton har en adress för datapost. Jag kan, om jag skulle vilja, diskutera olika frågor med administrationen i Vita huset, som på så sätt hamnar mycket närmare mig än politikerna i

Utgivning av levande böcker på CD-skivor är ett av de nya projekten. Text och bild kombineras med ljud och video — man kan till exempel höra hur fåglar låter och se hur de flyger!

Linköpings stadshus. Elektroniska torgmöten kommer att bli ett viktigt demokratiskt instrument i framtiden.

Nya katedraler

Den som likt Sven Löfveberg väljer att förbli "dataalfabet" kommer naturligtvis att missa mycket på samma sätt som den som avstår från att läsa böcker gör det. Valet är emellertid fritt.

Den tekniska utvecklingen sker med stormsteg. Halvledarfysikerna menar att de mikrochips som våra datorer består av kan förbättras 100 000 gånger

till. (Hela den klassiska världslitteraturen kommer att få plats i en sockerbit!) Kapaciteten i våra datanät fördubblas var 18:e månad.

Själv tror jag att multimediala databaser med möjlighet att hantera en djupare kunskap än vad som är möjligt att trycka och kommunicera på papper kommer att bli det tjugoförsta århundradets katedraler. Att bygga dem är en stor utmaning som kräver personer som Leonardo da Vinci. Han skilde inte ut teknik från konst och humaniora.

ÖRJAN KÄRRSGÅRD